

АХБОРОТ КОММУНИКАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ АМАЛИЁТГА ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЎРНИ ВА ХУСУСИЯТЛАРИ

Абдураимов Достонбек Эгамназар ўғли

Гулистон давлат университети, “Амалий математика ва ахборот технологиялари”
кафедраси катта ўқитувчиси

Сафоева Дилноза Камол қизи

Гулистон давлат университети, Ахборот технологиялари факультети, Амалий математика
йўналиши, 3-босқич талабаси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6819410>

Аннотация. Келтирилган ушбу мақолада ахборот коммуникацион технологияларини амалиётга жорий этишнинг ўзига хос ўрни ва хусусиятлари ўқув жараёнида замонавий компьютер технологиялари имкониятларидан фойдаланган ҳолда ахборот технологиялари-таълим самарадорлигини ошириш омили сифатида ташкил этишнинг асосий масалалари кўриб чиқилган.

Таянч сўзлар: компьютерлаштириш, ҳужжатлар, ресурслар, проектор, мултимедиа воситалари, сканер, рақамли фотоаппарат, видео камера, принтер, дастурий таъминот.

ОСОБАЯ РОЛЬ И ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. В данной статье рассмотрены конкретная роль и особенности внедрения информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс, использование возможностей современных компьютерных технологий, основные вопросы организации информационных технологий как фактора повышения эффективности образования.

Ключевые слова: компьютеризация, документы, ресурсы, проектор, мультимедийные инструменты, сканер, цифровая камера, видеокамера, принтер, программное обеспечение.

SPECIFIC ROLE AND FEATURES OF INFORMATION COMMUNICATION TECHNOLOGIES IMPLEMENTATION

Abstract. In this article, the specific role and characteristics of the implementation of information communication technologies in the educational process, using the possibilities of modern computer technologies, the main issues of organizing information technologies as a factor of increasing the effectiveness of education are considered.

Key words: computerization, documents, resources, projector, multimedia tools, scanner, digital camera, video camera, printer, software.

КИРИШ

Бугунги ривожланиш жараёнида яшаётган асримиз глобаллашув ва ахборот асри деб юритилмоқда. Дарҳақиқат, ҳар томонлама ривожланаётган жамият таракқиётини бугун ахборот технологияларисиз, айниқса компьютерларсиз тасаввур этиш қийин. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан амонавий компьютерлардан самарали фойдаланишга доир бир нечута қонун ва қарорлар қабул қилинган. Жумладан, 2003 йил 11 декабрдаги «Ахборотлаштириш тўғрисида»ги қонун, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 30 майдаги «Компютерлаштиришни знада ривожлантириш ва

ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида»ги фармони мамлакатимизда компьютерлаштириш ва ахборот-коммуникация технологияларини янада ривожлантиришга қаратилган асосий давлат ҳужжатларидан ҳисобланади. Шу жиҳатдан таълим жараёнида ахборот технологияларидан фойдаланиш энг долзарб масалалардан бирига айланиб қолди. Таълим жараёнида замонавий ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда дарсларни ташкил этиш учун маълум бир шарт-шароитлар ва техник воситалар мавжуд бўлиши лозим. Буларга ахборот ресурслари ва махсус дастурий таъминотлар киради [1].

ТАДҚИҚОТ ОБЪЕКТИ ВА ҚЎЛЛАНИЛГАН МЕТОДЛАР

Ахборот ресурсларига: шахсий компьютерлар, проектор, мултимедиа воситалари, сканер, рақамли фотоаппарат, видео камера, принтер, нусха кўчирувчи қурилма ва бошқа ресурслар киради. Махсус дастурий таълим инотларга: таълим тизимида мултмедиа электрон ўқув адабиётлар, маърузалар, вертуал лаборатория ишлари, ҳар хил анимацион дастурлар ва яна бошқа ишларни яратишда керак бўладиган нарса махсус дастурлар ҳисобланади. Таълим жараёнида ахборот технологияларидан фойдаланишда ахборотларни жамлаш, сақлаш, узатиш ва шу жараёнларни амалга оширувчи барча техник воситаларни ишлатишни кўзда тутди. Компьютер экранидаги маълумотни визуаллаштириш усуллари ишлаб чиқишда психология ютуқларини ҳисобга олиш кераклиги бир қатор умумий тавсияларни шакллантиришга ёрдам беради:

- экрандаги маълумот тизимга келтирилган бўлиши керак;
- визуал маълумот даврий равишда товушли маълумотга алмашиб туриши керак;
- ранг ёрқинлиги ёки товуш баландлиги даврий равишда ўзгариб туриши керак;
- визуаллаштирилаётган материал мазмуни жуда ҳам содда ёки жуда ҳам мураккаб бўлмаслиги керак.

ОЛИНГАН НАТИЖАЛАР ВА УЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИ

Экрандаги кадр форматини ишлаб чиқишда ва яратишда кўриш майдонини ташкил этишни белгиловчи объектлар орасида мақсад ва муносабат борлигини ҳисобга олиш тавсия этилади. Объектларни қуйидагича жойлаштириш тавсия қилинади:

- бир-бирига яқин, яъни кўриш майдонида объектлар бир-бирига қанчалик яқин бўлса, улар шунчалик катта эҳтимол билан ягона, яхлит образни ташкил қилади;
- жараёнлар ўхшашлиги, яъни образларнинг ўхшашлиги ва яхлитлиги қанчалик кўп бўлса, улар шунчалик катта эҳтимол билан уйғунлашади;
- давом этиш хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, яъни кўриш майдонида тартибли кэтма-кэтликнинг давом этишига мос келадиган жойларда жойлашган элементлар қанчалик кўп бўлса, улар шунчалик катта эҳтимол билан яхлит ягона образга бирлашади;
- объектлар шакли, ҳарф ва рақамлар ўлчами, рангларнинг тўқлиги, матннинг жойлашиши ва бошқаларни танлашда предмёт ва фонни белгилашнинг ўзига хослигини ҳисобга олган ҳолда;
- визуал ахборотларни ортиқча деталлар, ёрқин ва контраст ранглар билан беамаган ҳолда;
- хотирада сақлаш учун мўлжалланган материалнинг рангини ўзгартириш, тагига чизиш, шрифт ўлчамини ва стилини ўзгартириш орқали ажратиш.

Мултимедиа иловаларини ишлаб чиқишда турли ранг ва фонда тасвирланган объектлар инсонлар томонидан турлича идрок қилинишини ҳисобга олиш керак. Визуал ахборотларни ташкил этишда предметларнинг фонга нисбатан контрасти муҳим рол ўйнайди. Контрастнинг икки тури мавжуд: тўғри ва тескари. Тўғри контрастда предметлар ва унинг тасвирлари фонга нисбатан тўқроқ, тескари контрастда эса очроқ бўлади. Мултимедиа иловаларида одатда ҳар икки туридан фойдаланилади, турли кадрларда алоҳида ва битта кадр доирасида биргаликда. Кўп ҳолларда тескари контраст устунлик қилади. Мултимедиа иловаларининг тўғри контрастда ишлаши афзалроқ ҳисобланади. Бу ҳолда ёрқинликнинг кўпайиши кўринишнинг яхшиланишига, тескари ҳолатда эса ёмонлашишига олиб келади, лекин тескари контрастда намоёниш этиладиган ҳарф ва белгилар, кичик ўлчамда бўлганда ҳам тўғри контрастга нисбатан аниқроқ ва тезроқ ўқилади. Тасвир қисмларининг нисбий ўлчамлари қанчалик катта ва унинг ёрқинлиги юқори бўлса, контраст шунчалик кичик бўлиши керак. Кўриш майдонида ёруғликнинг бир меъёрида тақсимланиши орқали экрандаги ахборотларни эркин қабул қилишга эришилади. Компютер экранидан ахборотларни ўрганишни оптималлаштириш учун мултимедиа иловаларини ишлаб чиқарувчиларга мантиқий урғулардан фойдаланиш тавсия этилади. Таълим олувчининг диққатини маълум бир объектга жалб қилишга йўналтирилган усуллар мантиқий урғулар дейилади [5]. Мантиқий урғуларнинг руҳий таъсири таълим олувчи томонидан бош объектни топишга сарфланадиган вақтнинг камайиши ва диққатни шу объектга жалб қилиш билан боғлиқ [6].

Компютер воситалари ёрдамида мустақил таълимни ташкил этиш таълим жараёнида ахборот технологияларини амалиётга жорий этишнинг таркибий қисмларидан бири ҳисобланади. Ахборот коммуникация технологияларини талим жараёнига қўллашда жумладан, мустақил таълимни ташкил этишда қўйидаги тамойилларга амал қилиш лозим:

- қўшимча электрон захираларни, маълумотлар ва кутубхоналарни яратиш, тармоқдан ахборотни излашни таъминловчи махсус дастурий таъминотни ишлаб чиқиш керак;
- ўқитувчиларнинг ўқув-услугий ишларини такомиллаштириш, интернетдан фойдаланиш, ахборот технологиялари ва психология соҳалари бўйича мутахассис билан ҳамкорликни ўрнатиш;
- фан-техника ва технологияларнинг сўнгги ютуқлари бўйича маълумотлардан фойдаланиш;
- компютер воситасида ўқитишда илғор педагоги технологиялар ва фаол методларни қўллаш;
- баҳолашда талабаларни фаоллиги ва мустақил ишлаш қобилиятига алоҳида эътибор қаратиш.

Компютер воситалари ёрдамида мустақил таълимни ташкил этишда масофавий таълим алоҳида ўрин тутди. Компютер воситалари ёрдамида мустақил таълимни ташкил этиш нуқтаи назаридан таҳлил этадиган бўлсак, аксарият унинг интерфаоллигини, бевосита мулоқот ёрдамида талаба ўқув режасида кўрсатилган исталган фан соҳасида махсус ўқув дастурлари ёрдамида билим олиш имконига ега эканлиги маълум бўлади. Компютер воситаси талаба ёхуд ўқитувчи мурожаатларига «жавоб беради», улар билан бемалол «мулоқотга киришади», булар компютер таълими методикасининг асосий хусусиятларидан бири саналади [7].

Ўйлаймизки, бугунги кунда масофавий таълим орқали таълим олувчи талабалар сони секинлик билан ошиб борилаётган бўлса-да, яқин йиллар ичида бу кўрсаткич юқори даражага кўтарилди ва бу билан таълимнинг янги шакли қамрови кенгайди, натижада таълим сифати замон талаби даражасида ўсади.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда шуни айтиш жоизки, компьютер технологиясини қўллаб маълум мавзунини ўқитиш бўйича ёки алоҳида дидактик масалаларни ҳал этишда фойдаланиш, шунингдек, ўқитишда маълум технологиянинг асосий, аниқловчи ва энг муҳим тавсифловчиси сифатида компьютердан фойдаланиш ва бошқа технологиялар орасидаги муносабатлар масаласи жуда долзарб саналади.

REFERENCES

1. Ш.М.Мирзиёев. Эркин ва фаровон, демократик ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз.— Тошкент : Ўзбекистон, 2016. - 56 б.
2. Ш.М.Мирзиёев. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 24 йиллигига бағишланган тантанали маросимидаги маърузаси. 7 декабр 2016 й.
3. Таштемиров Д.Е., Абдураимов Д.Е., Джумабаева Я.Э. «СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СИСТЕМЫ ТЕСТИРОВАНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ». Вестник Гулистанского государственного университета 2018.4 (2018): 39-46.
4. Кулмамамов, С. И., Абдураимов, Д. Э., Норматова, М. Н., & Монасипова, Р. Ф. (2021). УГРОЗЫ В ИНТЕРНЕТЕ И СПОСОБЫ ИХ УСТРАНЕНИЯ. Экономика и социум, (7), 351-356.
5. Нуркулов, Ж. А. Ў. (2022). МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ПЕРЕДАЧИ ДАННЫХ ПО ПРОТОКОЛАМ В КОРПОРАТИВНОЙ СЕТИ. Science and innovation, 1(A3), 158-163.
6. М.Камолдинов, Б.Вахобжонов. Инновацион педагогик технология асослари.- Т: “Талқин”, 2010 й.
7. Ишмухаммадов Р. Абдуқодиров А. Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар. –Тошкент 2008 - 181 бет.